

Τίς είναι ειδικώτερον ἢ σημασία τῶν δύο τούτων ὁμαδικῶν ὁρμῶν ἐπὶ μιᾶς ἐκάστης περιόδου τῆς κρατικῆς ἐξελίξεως θέλομεν γνωρίσει ἐν τοῖς ἐπομένοις.

ὑπὸ μιᾶς ομάδος ἀνθρώπων ἐπὶ ἑτέρας ὑποταγείσης πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς φορολογίας τῶν ἠττημένων ἐκ μέρους τῶν νικητῶν κατὰ τρόπον ὅστε αἱ ὑλικάι ἀνάγκαι τῆς κυριαρχοῦ τάξεως νὰ ικανοποιῶνται τελείως μὲ ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγοτέρας ἐκ μέρους τῆς θυσίας». Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, λέγει, προῆλθον ὅλα τὰ κράτη τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Καθὼς μιᾶς διδάσκει αὕτη, πανταχοῦ εἰσβάλλει μία πολεμικὴ φυλὴ εἰς τὴν περιοχὴν ἐνὸς ὀλιγοτέρου πολεμικοῦ λαοῦ, ὑποδουλώνει τοῦτον καὶ ἐπιβάλλει εἰς αὐτὸν τὸ κράτος της. Οὕτω π.χ. εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Μεσοποταμίας διεδέχθησαν ἀλλήλους οἱ Βαβυλώνιοι, οἱ Ἀσσύριοι, οἱ Ἀσσύριοι, οἱ Ἀραβες, οἱ Μῆδοι, οἱ Πέρσαι, οἱ Μακεδόνες, οἱ Πάρθοι, οἱ Μογγόλοι, οἱ Σελσδοῦκοι καὶ οἱ Τοῦρκοι, εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Ἰταλίας διεδέχθησαν ἀλλήλους οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ Ὀστρογότθοι, οἱ Λογγοβάρδοι, οἱ Φράγκοι καὶ οἱ Γερμανοὶ, εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Αἰγύπτου οἱ Νούβιοι, οἱ Πέρσαι, οἱ Ἕλληνες, οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ Ἀραβες καὶ οἱ Τοῦρκοι, τῆς Ἰσπανίας ὡσαύτως οἱ Καρχηδόνιοι, οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ Βησιγότθοι καὶ οἱ Ἀραβες καὶ τῆς Γαλλίας τέλος οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ Φράγκοι, οἱ Βουργούνδιοι καὶ οἱ Νορμάννοι (Der Staat σ. 9). Συνεπῆς πρὸς τὴν διάκρισιν τοῦ μεταξὺ «οἰκονομικοῦ μέσου», ὡσάκις ἀνταλλάσσει τις τὴν ἐργασίαν τοῦ ἐναντι τῆς ξένης, καὶ τοῦ «πολιτικοῦ μέσου», ὡσάκις χρησιμοποιοῦν τις δωρεάν τὴν ξένην ἐργασίαν, φρονεῖ ὁ Oppenheimer ὅτι τὸ κράτος εἶναι ἀπλούστατα ἡ ὀργάνωσις τοῦ «πολιτικοῦ μέσου», ἡ δὲ παγκόσμιος ἱστορία ὁ ἀγὼν μεταξὺ τοῦ «πολιτικοῦ μέσου» καὶ τοῦ «οἰκονομικοῦ μέσου».

Τὴν γνώμην ταύτην περὶ τῆς προελεύσεως τοῦ κράτους ἀκολουθεῖ μεταξὺ πολλῶν ἐκ τῶν συγχρόνων κοινωνιολόγων καὶ ὁ G. Steffen (Lebensbedingungen σελ. 12). «Εἶναι, λέγει, ἀδύνατον νὰ μὴ ὁμολογήσῃ καὶ ἀναγνωρίσῃ τις ὅτι κατὰ τὴν προέλευσιν τοῦ κράτους, τῆς ἐγγόμου τάξεως καὶ τῶν κοινωνικῶν τάξεων ἔπαιξαν τὸν σπουδαιότερον ῥόλον τὰ ὀμότερα ἐξαναγκαστικὰ μέσα . . . Διὰ τὴν ἐπὶ προγενεστέρων βαθμίδων τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἐξελίξεως ἐπεχειρεῖ πάντοτε εἰς λαὸς νὰ ὑποδουλώσῃ τὸν ἄλλον καὶ νὰ κυριαρχήσῃ ἐπὶ ξένων ἀνθρώπων; Ἡ αἰτία εἶναι ὁ οἰκονομικὸς σκοπὸς τῶν μετερχομένων τὴν βίαν, δηλονότι ὁ σκοπὸς τῶν ὅπως πραγματοποιήσουν τὴν εὐχερεστέραν καὶ δαψιλεστέραν ἱκανοποίησιν τῶν ὑλικῶν τῶν ἀναγκῶν καὶ τὴν τάσιν τῶν πρὸς τὴν πολυτέλειαν».

Ἡ θεωρία αὕτη εἶναι κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην μονομερεῖς καὶ ὑπεράγαν ὑλιστικαὶ ὡς ἐδραζόμεναι μόνον ἐπὶ τῆς ὁρμῆς τῆς συντηρήσεως τῶν αὐτομάτων ομάδων καὶ παραγνωρίζουσαι τὴν σημασίαν ἐνὸς ἐπίσης σπουδαίου ψυχολογικοῦ παράγοντος ἐν τῇ ἰδρύσει τοῦ κράτους, σχετιζομένου μὲ τὴν ὁρμὴν τῆς διακρίσεως τῆς νικητρίας ομάδος. Διὰ μόνου τοῦ ὑλιστικοῦ ἐλατηρίου δυσχερῶς θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐξηγήσῃ ὅχι μόνον τὴν ἐμφάνισιν τῶν νεωτέρων κρατῶν ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἐκ τῶν παλαιοτέρων, ὡς ἐπὶ παραδείγματι τοῦ κράτους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, τοῦ κράτους τῶν Καλιφῶν κτλ. Ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς συνδρομῆς τῆς ὁρμῆς τῆς διακρίσεως μὲ τὴν κατὰ τὰς περιστάσεις κατἰσχυσιν ἐν τῇ ψυχῇ τῶν ομάδων πότε μὲν τῆς ὁρμῆς ταύτης, πότε δὲ τῆς ὁρμῆς τῆς συντηρήσεως θὰ ἠδύνατο ὁποσοδήποτε νὰ ἐξηγηθῇ ἡ ἰδρύσις παντὸς ἐν γένει κρατικοῦ ὀργανισμοῦ καὶ αὐτῶν τῶν συγχρόνων κρατῶν.

Ἡ θεωρία περὶ γενέσεως τοῦ κράτους τοῦ Oppenheimer παρουσιάζει καὶ τοῦτο τὸ ἀνακόλουθον ὅτι ἐν ᾧ διαπνέεται ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ δαρβινικῆς δοξασίας, ἐν ᾧ δέχεται τὴν μεταξὺ τῶν κρατῶν διαπάλην ὡς μίαν φυσικὴν κατάστασιν, ἐν τούτοις καταλήγει παραδόξως εἰς αἰσιόδοξα συμπεράσματα, διὰ νὰ μὴ συγκρουσθῇ ἴσως πρὸς τὰς σοσιαλιστικὰς καὶ πανειρηνιστικὰς ἰδέας τοῦ ἐπιστήμονος τούτου. «Αἱ ἀνταλλακτικαὶ σχέσεις τῶν ἐθνῶν, λέγει ἐν σελ. 163, ἀποκτοῦν σημασίαν πάντοτε ἀνωτέραν τῆς τῶν πολεμικοπολιτικῶν σχέσεων, χάρις δὲ εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐξέλιξιν ὑπερτερρεῖ διὰ τῆς παρόδου τοῦ χρόνου διεθνῶς τὸ κι-

Α'. Ἡ πρώτη περίοδος τῆς κρατικῆς ἐξελίξεως.

Ἄν θελήσωμεν νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὰς πρώτας σελίδας τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος θὰ ἴδωμεν ὅτι τὰ πρωτόγονα κράτη προῆλθον κατόπιν μακρῶν ληστρικῶν πολέμων μεταξὺ γειτονικῶν φυλῶν καὶ διὰ τῆς ὑποδουλώσεως ἐν τέλει μιᾶς ἢ πλειόνων ἐξ αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἰσχυροτέρας. Πρὸς δύο τινα ἀπέβλεπεν ἡ ὑπὸ τῆς νικητρίας φυλῆς ἰδρυσις τοῦ πρωτογόνου τούτου κρατικοῦ οργανισμοῦ: πρῶτον τὴν οἰκονομικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἠττημένων ὑπὸ τῶν νικητῶν καὶ δευτέρον τὴν ἀσκησιν ἐκ μέρους τῶν τελευταίων ἐπὶ τῶν πρώτων κυριαρχικῆς ἐξουσίας. Βεβαίως τὸ γεγονός αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ὅτι μία φυλὴ κατέβαλε διὰ τῆς ὑπερτέρας τῆς ὕλικῆς δυνάμεως τὰς ἄλλας σημαίνει προφανῶς σημαντικωτάτην ἱκανοποίησιν τῶν ὁρμῶν τῆς συντηρήσεως καὶ διακρίσεως τῆς. Συνεπεία τῆς νίκης αἱ εὐφοροὶ γαῖαι τῶν ἠττημένων, τὰ ποίμνια τῶν, τὰ τρόφιμα καὶ κομποτεχνήματά των, αἱ ὠραιότεραι γυναῖκες των, ἐνίοτε μάλιστα καὶ αὐτὴ ἡ σὰρξ τῶν αἰχμαλώτων περιέχονται ὡς λάφυρον πολέμου εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν. Ἐκτὸς τούτου ἡ νίκη περιβάλλει μὲ ἀίγλην τοὺς τελευταίους τούτους, ἀγαπτερώνει τὸ ἠθικόν των καὶ τοὺς ἐμφανίζει ἀνωτέρους, ἐνδοξωτέρους εἰς τὰ ὄμματα τῶν ξένων φυλῶν. Οὐχ ἦττον ἡ τακτικὴ αὕτη μόνον προσωρινῶς καὶ παροδικῶς εἶχε τὴν δύναμιν ὅπως ἱκανοποιῇ τὰς ὁρμὰς τῆς συντηρήσεως καὶ διακρίσεως τῆς ἰσχυροτέρας φυλῆς, ἰδίως τὴν πρώτην ἐξ αὐτῶν τὴν καὶ σπουδαιτέραν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῆς κρατικῆς ἐξελίξεως. Τὰ διαρπαγέντα τρόφιμα κατηναλίσκοντο ταχέως, αἱ γυναῖκες ἐγήρασκον, τὰ ποίμνια ἐχρειάζοντο βοσκούς καὶ αἱ γαῖαι πολυαρίθμους ἐργατικὰς χεῖρας πρὸς καλλιέργειαν. Ἐν τῇ ψυχολογικῇ αὐτῇ καταστάσει εὐρισκόμενοι οἱ ἄνθρωποι ἐπεχείρησαν ὅπως κάμουν ἐπὶ τῶν ὁμοίων των κἄτι τι παρόμοιον πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶχον ἤδη κάμει προγενεστέρως ἐπὶ τῶν ζώων, ἅτινα ἐξημερωθέντα καὶ τιθασσευθέντα κατέστησαν πρόσφορα ὅπως ἱκανοποιῶσι διαρκέστερον τὰς ὕλικὰς των ἀνάγκας. Πρὸς ὅσον τὸ δυνατόν λοιπὸν μακροτέραν ἱκανοποίησιν τῶν εἰρημένων ὁρμῶν τῆς νικητρίας φυλῆς, ἰδίως τῆς ὁρμῆς τῆς συντηρήσεως, καὶ ἐκμετάλλευσιν τοῦ πολυαρίθμου ἀνθρωπίνου ὕλικου τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν νίκην ἢ κατετρώγετο ἀσώτως ἢ ἐσφαγιάζετο εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐκδικήσεως, ἐσκέφθησαν οἱ νικηταὶ ὅπως χρησιμοποιήσουν τὴν ἦτταν τῶν ἀντιπάλων των πρὸς δημιουργίαν μιᾶς μονίμου κυριαρχικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τῶν τελευταίων τούτων. Τὴν κυριαρχικὴν ταύτην ἐξουσίαν διηυκό-

νητὸν κεφάλαιον, τὸ δημιούργημα τοῦ δικαίου τῆς εἰρήνης, τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας, τοῦ δημιουργήματος τοῦ δικαίου τοῦ πολέμου. Συγχρόνως χάνει ἡ προκατάληψις διηνεκῶς εἰς ἐπιρροήν. Ἐντεῦθεν δεόν νὰ συναγάγωμεν ὅτι θὰ κατισχύσῃ τέλος ἡ τάσις αὕτη μέχρι τελείας ἀπομακρύνσεως τοῦ «πολιτικοῦ μέσου» καὶ τῶν δημιουργημάτων του, μέχρι τελείας νίκης τοῦ «οἰκονομικοῦ μέσου». Τὴν αἰσιοδοξίαν ταύτην μειοῦ εἶναι ἀληθὲς ἡ ἐπομένη ρῆσις τοῦ συγγραφέως: «Ἡ διατυπωθεῖσα ἐνταῦθα πρόγνωσις δὲν δύναται νὰ ὑπολογίσῃ σοβαρῶς ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως ὁπαδῶν. Ὅχι μόνον θὰ φανῆ ἀπίστευτος εἰς τοὺς ἐπικαρπωτὰς τῆς ἐξουσίας... ὡσαύτως οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν καταδυναστευομένην τάξιν ἰστανται ἀπέναντί της μὲ ἐξαιρετικὸν σκεπτικισμόν.»

λυνε μεγάλως τὸ γεγονός ὅτι ἡ νικήτρια φυλή, ἢ μὴ γνωρίζουσα ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω κατὰ τὴν περίοδον τῆς εἰρήνης μόνιμον κυρίαρχον εἶχε δημιουργήσει ἑαυτῇ τοιοῦτον μόνον διὰ τὴν περίοδον τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἐπομένως δὲν θὰ ἀπη- τεῖτο ὅπως ἔλθῃ εἰς φῶς τὸ πρωτόγονον κράτος ἢ νὰ μονιμοποιηθῇ ἢ ἐξουσία τοῦ κυριάρχου τούτου καὶ πρὸ παντὸς νὰ ἐπεκταθῇ αὕτη ἐπὶ τῶν ὑποταγέντων ἀτόμων τῆς γειτονικῆς ἢ τῶν γειτονικῶν φυλῶν.

Οὕτω πως εὐρισκόμεθα πρὸ τοῦ πρωτογόνου κράτους, προϊόντος ὡς βλέπο- μεν τῆς ἐπιθυμίας διηγεκοῦς ἱκανοποιήσεως κυρίως μὲν τῆς ὁρμῆς τῆς συντηρή- σεως, δευτερευόντως δὲ καὶ τῆς ὁρμῆς τῆς διακρίσεως μιᾶς αὐτομάτου ὁμάδος εἰς βᾶρος ἄλλης. Ἡ νικήτρια φυλή ἀπετελεῖτο πρὸ τῆς κρατικῆς ὀργανώσεως ἐκ συγγενῶν γενῶν καὶ οἰκογενειῶν οἰκονομικῶς αὐτάρκων καὶ πατριαρχικῶς δια- βιούντων. Αἱ μεταξὺ αὐτῶν σχέσεις δὲν ἦσαν βέβαια ἀπολύτως φιλικαί. Εἰς παλαιότερας ἐποχὰς μάλιστα αἱ πρὸς ἀλλήλους διαμάχαι ⁽¹⁾ ἦσαν συγχρόταται, περισταλεῖσαι ὅπωςδὴποτε μεταγενεστέρως λόγω τοῦ ἐντεῦθεν κινδύνου ἐκ μέρους τῶν ἄλλων φυλῶν. Ἡ πείρα πράγματι εἶχε διδάξει τὰς οἰκογενείας καὶ τὰ γένη ὅτι μίᾳ φυλῇ γίνεται ἐπὶ τοσοῦτον εὐχερέστερον λεία τῶν κατακτητικῶν διαθέσεων τῶν γειτόνων της ὅσον μᾶλλον ἐξησθενημένη εἶναι αὕτη συνεπείᾳ ἐσωτερικῶν ἀγῶνων. Ἐντὸς λοιπὸν τοῦ πλαισίου τῆς φυλῆς οὔτε ἐκμετάλλευσις τῆς μιᾶς οἰ- κογενείας ἐκ μέρους τῆς ἄλλης ἢ τοῦ ἑνὸς γένους ἐκ μέρους τοῦ ἄλλου ἦτο εὐχε- ρῆς ἢ δυνατή, οὔτε καὶ ἱκανοποιήσις τῆς ὁρμῆς τῆς διακρίσεως τῶν μικρῶν τού- των ὁμάδων εἰς βᾶρος ἀλλήλων. Δὲν ὑπῆρχον ἐν τῇ φυλῇ ἄρχοντες καὶ ἀρχό- μενοι, δὲν ὑπῆρχον κρατικαὶ ἀρχαί, δὲν ὑπῆρχε κυρίαρχος. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογε- νείας ἢ τοῦ γένους ἦτο καὶ ἱερεὺς καὶ δικαστής. Εἰς αὐτὸν περιήρχοντο ἐπίσης τὰ προϊόντα τῆς ἐργασίας τῶν μελῶν, κατανεμόμενα κατόπιν ἀναλόγως τῶν χρειῶν ἑκάστου. Μόνον ἔθιμά τινα, κανόνες ἠθικῆς μᾶλλον ἢ δικαίου, διαμορφωθέντα διὰ τῆς παρόδου τοῦ χρόνου διεκανόνιζον τὰς σχέσεις τῶν γενῶν ἢ τῶν οἰκογε- νειῶν πρὸς ἀλλήλας ⁽²⁾. Ἡ οἰκογένεια ἢ παραβιάζουσα ταῦτα ἔπρεπε νὰ ὑπο- λογίζῃ ἐπὶ τῆς τιμωρίας ἢ ἐκδικήσεως τοῦ ζημιωθέντος ⁽³⁾.

Διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ πρωτογόνου κράτους ⁽⁴⁾ εἶχον οἱ νικηταὶ διηγε-

⁽¹⁾ Ἐννοεῖται ὅτι πρόκειται καὶ ἐνταῦθα περὶ διαμαχῶν ὀφειλομένων εἰς τὰς ὁμα- δικὰς ὁρμὰς συντηρήσεως καὶ διακρίσεως.

⁽²⁾ « Οἱ πρωτόγονοι λαοὶ διαφόρων τύπων μας δεικνύουν ὅτι πρὸ τῆς ὑπάρξεως τῶν κρατῶν ἔθιμά τινα ἀπὸ ἀμνημονευτῶν χρόνων ἰσχύοντα ἀναγνωρίζουν ἰδιωτικὰ δίκαια ». *Herbert Spenser* « Individu contre l' état » σελ. 172.

⁽³⁾ « Πρὶν ἢ σχηματισθῇ μίᾳ μόνιμος κυβέρνησις τὰ δικαιώματα ἑκάστου ἀτόμου ὑπε- ρησπίζετο αὐτὸ τοῦτο τὸ ἄτομον ἢ ἡ οἰκογένειά του. Τοῦτο συμβαίνει εἰς τὰς ἀγρίας φυ- λὰς τῆς σήμερον, συνέβαινε δὲ εἰς τὰς σήμερον πεπολιτισμένας ἄλλοτε. Ἡ τιμωρία τοῦ δολοφόνου ἢ κλέπτου εἶναι ἰδιωτικὴ ὑπόθεσις. Τὴν προστασίαν ταύτην ἀναλαμβάνει ἡ κεντρικὴ ἐξουσία ἐφ' ὅσον ὀργανοῦται ἡ κοινωνία.

⁽⁴⁾ ὁ *W. W u n d t* (*Elemente* σελ. 800) παρεμβάλλει μεταξὺ τῆς τελείως ἀνοργα- νώτου φυλῆς καὶ τοῦ κράτους τὴν « τὸτεμιστικὴν » ὀργάνωσιν τῶν κατ' ἴδιαν φυλῶν, τὴν ὁποίαν θεωρεῖ εἶδος πολιτικῆς ὀργανώσεως.

κῶς, ὅ,τι εἶχον ἐν τῷ παρελθόντι μόνον προσκαίρως. Τὰς εὐφόρους γαίαις τῶν κατακτητῶν ἐκαλλιέργουν οἱ ὑποδουλωθέντες, αὐτοὶ ἐφύλαττον καὶ τὰ ποιμνιά των, αὐτῶν τὰς ὡραιότερας γυναῖκας εἶχον οἱ πρῶτοι εἰς τὴν ἀπόλυτόν των διάθεσιν. Ἐν ᾧ πρὸ τῆς περιβολῆς τοῦ κρατικοῦ ἐνδύματος ἐκ μέρους τῆς νικητρίας φυλῆς δὲν ὑπῆρχον αὐτόθι ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, ἐλεύθεροι καὶ δοῦλοι, δυνάσται καὶ δυναστυόμενοι, ἤδη εὐρισκόμεθα πρὸ μιᾶς ομάδος ἀνθρώπων ὀπλισμένων, συγκεντρούντων εἰς χεῖρας των ὅλα τὰ ἀξιώματα τῆς πολιτείας, ἔναντι ἑτέρας ομάδος ἀόπλων, κυπτόντων διαρκῶς τὴν κεφαλὴν πρὸ τῆς κυριάρχου φυλῆς, ἀντικειμένων μόνον καὶ οὐχὶ ὑποκειμένων τοῦ πρωτογόνου δικαίου. Ἀληθῶς, ἡ δημιουργία μιᾶς μονίμου κυριάρχου ἐξουσίας ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ μικτῇ κοινωνίᾳ ἦτο καὶ διὰ τὰ μέλη τῆς νικητρίας φυλῆς ὀλίγον τι ἐνοχλητική, δεδομένου ὅτι πρὸ ταύτης οὐδέν τι ἐγγόριζον ταῦτα νομικὸν περιορισμὸν, ἐν ᾧ νῦν διείποντο καὶ αἱ μεταξὺ αὐτῶν σχέσεις διὰ κανόνων δικαίου ἐκδιδομένων ὑπὸ τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Πλὴν αἱ ἐνοχλήσεις αὗται ἦσαν κατ' οὐσίαν ἀσήμαντοι ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ προεκτεθέντα πλεονεκτήματα.

Ὅπως παντὸς κράτους οὕτω καὶ τοῦ πρωτογόνου τοιούτου ἡ πολιτικὴ εἶχε δύο κατευθύνσεις, μίαν ἐσωτερικὴν καὶ μίαν ἐξωτερικὴν. Ἡ ἐσωτερικὴ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν παρακώλυσιν πάσης τάσεως τῶν ὑποδούλων πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ ζυγοῦ καὶ συνεπῶς ἐξασφάλισιν διὰ μακρότατον χρονικὸν διάστημα τῆς ἀνέτου ἱκανοποιήσεως τῶν ὁρμῶν συντηρήσεως καὶ διακρίσεως τῶν νικητῶν. Ἡ ἐξωτερικὴ ἀφ' ἑτέρου εἶχεν ἐστραμμένα τὰ βλέμματα πρὸς τοὺς ἐξωτερικοὺς ἐχθρούς, τὰς γειτονικὰς δηλονότι φυλάς, διατεθειμένας ἀναμφισβητήτως νὰ κάμωσι πρῶτη εὐκαιρία εἰς βάρος τῆς κυριάρχου φυλῆς ὅ,τι εἶχε κάμει αὕτη εἰς βάρος τῆς ἡττηθείσης.

Ἡ πορεία τὴν ὁποίαν διεγράψαμεν ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐν τῇ γενέσει τοῦ πρωτογόνου κράτους εἶναι τόσον τυπικὴ, ὥστε θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἀκολουθεῖ φυσικοὺς νόμους. Ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἰδρυσις τοῦ κράτους κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ὀφείλεται εἰς ἐπιτυχῆ ἄσκησιν βίας ἐκ μέρους μιᾶς φυλῆς ἐπὶ ἄλλης δέον κατὰ λογικὴν ἀλληλουχίαν νὰ συναγάγωμεν ὅτι ἡ προέλευσις του θὰ ἦτο ἀδύνατος ἄνευ τῶν μεταξὺ τῶν αὐτομάτων ἀνθρωπίνων ομάδων ἀγῶνων καὶ ἐφ' ὅσον οἱ ἀγῶνες οὗτοι δὲν θὰ κατέληγον εἰς τὴν κατίσχυσιν τῆς μιᾶς ἐξ αὐτῶν ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν ἐξάντλησιν ἀμφοτέρων ἢ τὴν ἐξόντωσιν τῆς ἡττημένης ὑπὸ τῆς νικητρίας ⁽¹⁾.

(1) Ἡ ἰδρυσις τοῦ πρωτογόνου κράτους ἐθῆκε μὲν τὰς βάσεις τῆς ὡμῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τῶν ὁμοίων του, ἐτερμάτισεν ὁμως ἀφ' ἑτέρου καὶ τὰς ἀτελευτήτους διαμάχας μεταξὺ τῶν οἰκογενειῶν, τῶν γενῶν καὶ ἐν τινι μέτρῳ τῶν φυλῶν πρὸς ἀλλήλας. Ἐκτὸς τούτου ὑπῆρξε καὶ τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν λεγόμενον πολιτισμὸν, διότι ἐπέτρεψεν εἰς μίαν τάξιν ἀνθρώπων ὅπως ἀπηλλαγμένη τῶν ταπεινῶν βιωτικῶν ὀσκολιῶν ἐπιδοθῆ εἰς ἄλλας ὑψηλοτέρας τοιαύτας. «Διὰ τῆς δουλείας, λέγει ὁ Γερμανὸς κοινωνιολόγος Ludwig Stein (Einführung σελ. 156-158), ἤχθη ὁ ἀνθρώπος εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ μυστικοῦ παντὸς σχηματισμοῦ κεφαλαίου, τοῦ νὰ ἐργάζονται δη-

Β'. Ἡ δευτέρα περίοδος τῆς κρατικῆς ἐξελίξεως.

Δὲν ὀφθαίλει μόνον τὸ πρωτόγονον κράτος τὴν προέλευσίν του εἰς τὰς δύο βασικὰς ὁμαδικὰς ὁρμὰς τῆς συντηρήσεως καὶ διακρίσεως, διότι παρόμοιόν τι συμβαίνει καὶ ἐπὶ ἐξελιγμένων κρατικῶν ὁργανισμῶν. *Καὶ οὗτοι εἶναι προῖόν ἀγῶνων μεταξὺ αὐτομάτων ομάδων (φυλῶν καὶ εἰς σπανίας περιπτώσεις καὶ ἐθνῶν) ἢ αὐτομάτων ομάδων καὶ κρατῶν ἢ τέλος κρατῶν πρὸς ἀλληλα, ὁδηγούντων εἰς τὴν ὑποταγὴν τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν διαμαχομένων μερῶν ὑπὸ τὸ ἕτερον.* Ἀφετηρία τῶν ἀγῶνων τούτων εἶναι καὶ ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ τῆς ἐξελίξεως τῆς ἐγγοίας τοῦ κράτους ἢ ὁρμῇ τῶν αὐτομάτων ομάδων ὑπὸ κρατικὸν ἢ μὴ ἐνδύμα, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅπως συντηρηθῶσιν εἰς τὴν ζωὴν ἐξόδοις μιᾶς ἐχθρᾶς τοιαύτης, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅπως καταλάβωσιν ἀπέναντι τῶν ἄλλων ἐξέχουσαν θέσιν. Ἡ διαφορὰ ἔγκειται μόνον εἰς τὴν σημασίαν ἑκατέρας τῶν δύο τούτων ὁρμῶν κατὰ τὴν ἰδρυσιν τοῦ νέου κράτους. *Ἐν ᾧ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ πρωτογόνου κράτους ἢ ὁρμῇ τῆς συντηρήσεως κατέχει ἀναμφιβόλως σπουδαιοτέραν θέσιν ἐναντι τῆς ὁρμῆς τῆς διακρίσεως, ἀντιθέτως ἢ σημασία τῆς πρώτης ὁρμῆς ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν δευτέραν μειοῦται, ὅσον ἢ ἀνθρωπότης ἀνέρχεται ἐπὶ ἀνωτέρων ἐκπολιτιστικῶν βαθμίδων.* Πράγματι μὲ τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμὸν ἐξασθενεῖ ἡ ἄμεσος, ὡμὴ ὑλικὴ ἐκμετάλλευσις μιᾶς αὐτομάτου ἀνθρωπίνης ομάδος ὑπὸ μιᾶς ἄλλης. Ἀπὸ τὰ ἄτομα τῆς ἡττημένης ομάδος δὲν ἀφαιρεῖται κάλλε δικαίωμα. Δὲν εἶναι πλέον οὗτοι τὰ ἀνδράποδα τοῦ παρελθόντος τὰ ἔχοντα ὡς μόνον σκοπὸν τῆς ὑπάρξεός των τὴν ἱκανοποίησιν διὰ τῆς ἐργασίας των ἢ καὶ ἄλλως τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν τῶν ἀρχόντων. Ἡ δουλεία ἢ ὁποία ἐκυριάρχει κατὰ τὴν πρώτην περίοδον ἀρχίζει ἤδη ἐνιαχοῦ νὰ ὑποχωρῇ ἀφήνουσα τὴν θέσιν τῆς εἰς τὴν δουλοπαροικίαν. Οἱ ἡττημένοι δύνανται ἐντὸς ὁρισμένων

λογότι ἄλλοι ἀντ' αὐτοῦ. Ἡ ζωηρὰ αὕτη τάσις ὅπως ἀντὶ τῆς ἰδίας ἐργασίας ἐπιστρατεύη τις τὰς ξένας ἐργατικὰς δυνάμεις χάριν τῶν σκοπῶν του ἀποτελεῖ μίαν εἰδικὴν περίπτωσιν τοῦ γενικῶς κρατοῦντος νόμου τῆς ὀκνηρίας. Αἱ ἰσχυρότεραι φυλαὶ ὑποτάσσουσιν ὄθεν ἐν τῷ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνι τὰς ἀσθενεστέρας, οἱ κατισχύοντες λαοὶ ἐπικάθηται εἰς τὸν τραχὴλον τῶν μὴ πολεμικῶς ἠσκημένων τοιούτων. Μία νέα τάξις γεννᾶται, ἡ τάξις τῶν κυρίων, οἱ εὐγενεῖς... Οἱ πρωτόγονοι ἄνθρωποι ἀντελήφθησαν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὅτι αἱ ἀγέλαι τῶν ζῴων εἶναι μία ἀνεξάντλητος πηγὴ πλούτου. Ἀλλὰ πρὸς ἐπιτήρησίν των καὶ καλὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς κτηνοτροφίας ἀπαιτοῦνται φυσικὰ ξένοι ἀνθρώπινοι χεῖρες, δεδομένου ὅτι ἐφεῖδετό τις τῶν ἰδικῶν του... Ἡ οἰκονομικὴ αὕτη ἀρχὴ πρέπει νὰ εἶναι τι πασιφανῶς εὐεξήγητον καὶ αὐτονόητον, καθ' ὅσον τὴν συναντᾷ τις ἀπανταχοῦ τῆς ὑψηλίου. Ἡ Ἀνατολὴ εἶχε τοὺς σόνδρας τῆς, ἡ Σπάρτη τοὺς εἰλωτὰς τῆς ἢ λοιπὴ Ἑλλάς τοὺς θῆτας τῆς, ἡ Ρώμη τοὺς δούλους καὶ προλεταρίους τῆς, οἱ Γερμανοὶ εἶχον τοὺς «ὑπηκόους» των καὶ οἱ Σλαῦοι τὰς «ψυχὰς» των. Ἐπαγγέλματα, τέχναι, ἐμπόριον, μουσικὴ, ποίησις καὶ ἐπιστήμη μόλις νῦν δύνανται νὰ ἀναπτυχθῶσι. Ὅταν μία τάξις «κυρίων» ἀπαλλαγῇ τῶν κόπων καὶ τῶν βαρῶν τῆς ἀμέσου ἐργασίας, τότε μόνον δύναται νὰ πλανᾶται διὰ τῶν πτερυγῶν τῆς φαντασίας ἀνά τὸ βασίλειον τοῦ ἰδεώδους».

ορίων πάντοτε, στενωτάτων κατ' ἀρχάς, εὐρυτέρων κατόπιν νὰ ἀποκτήσουν ἀτομικὰς τινὰς ἐλευθερίας καὶ ἀστικά δικαιώματα.

Ἐὰν ὁμως κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην περίοδον τὸ ὕλικόν ἐλατήριο ἐν τῷ ἀνταγωνισμῷ τῶν ομάδων δὲν εἶναι τόσον ἰσχυρὸν ὡς ἐν τῷ παρελθόντι λόγῳ τῆς ἐν τῷ μεταξὺ ἐπελθούσης μεταβολῆς τῶν βιωτικῶν συνθηκῶν, ἔρχεται ἐν τούτοις ὅπως ἐξουδετερώσῃ τὴν ἐλαφρὰν ταύτην ἐξασθένησιν τῆς ὁρμῆς τῆς συντηρήσεως ἢ ὁρμῆ τῆς διακρίσεως, ἀναπτυσσομένη ὅσον ὁ ἀνθρώπος ἀνέρχεται εἰς ἀνωτέρας βαθμίδας πολιτισμοῦ. Ἡ τελευταία αὕτη ὁρμὴ ἱκανοποιεῖται πληρέστατα ἐν τῷ νέῳ τούτῳ κράτει καὶ διὰ τοῦ κράτους τούτου, καθ' ὅτι ἅπαντα ἀνεξαιρέτως τὰ πολιτικὰ δικαιώματα συγκεντροῦνται εἰς τὰς χεῖρας τῆς νικητρίας ομάδος, αὐτῆς μόνον τὰ μέλη διανέμονται ἀναμεταξύ τῶν τὴν ἔγγειον ἰδιοκτησίαν—ὡς μέσον ὄχι τόσον συντηρήσεως ὅσον κοινωνικῆς διακρίσεως—τὰ διάφορα ἀξιώματα, τοὺς τίτλους καὶ τὰς στρατιωτικὰς καὶ πολιτικὰς θέσεις. Δὲν ἱκανοποιεῖται τέλος κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἢ ὁρμὴ τῆς διακρίσεως τῆς νικητρίας ομάδος ὀλιγώτερον ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι αὕτη δύναται νὰ ἐμφανίζηται εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἄλλου κόσμου ὄχι μόνον ὡς ἀπηλλαγμένη ξενικοῦ τινος ζυγοῦ, ἀλλ' ἀντιθέτως ὡς ἔχουσα ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς ξένας ἀνθρωπίνους ομάδας.

Γ'. Ἡ τρίτη περίοδος τῆς κρατικῆς ἐξελίξεως.

Ἡ σημασία τῶν ὁρμῶν τῆς συντηρήσεως καὶ διακρίσεως ὡς τῶν σπουδαιότερων παραγόντων τῆς ἰδρύσεως ἐνὸς κράτους, ἐξακολουθεῖ παραμένουσα καὶ κατὰ τὴν τρίτην ταύτην περίοδον τῆς κρατικῆς ἐξελίξεως. Ὅπως κατὰ τὰς δύο προηγουμένας οὕτω καὶ κατ' αὐτὴν εἰρηνικῇ τοῦ κράτους προέλευσιν εἶναι ἀδύνατος, δεδομένου ὅτι αὕτη συνεπάγεται ἀναποφεύκτως ἢ ἐξαφάνισιν ἢ ἀποσύνθεσιν ἢ ἀκρωτηριασμόν ἑτέρου κράτους, πρῶγμα τὸ ὁποῖον ὡς γνωστὸν μόνον κατόπιν ἥττης, κατὰ κανόνα πολεμικῆς, εἰς ἐξαιρετικὰς δὲ περιπτώσεις καὶ διπλωματικῆς, εἶναι δυνατόν νὰ δεχθῇ τὸ τελευταῖον τοῦτο. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς περιόδου ταύτης καὶ τῶν δύο ἄλλων εἶναι ὅτι ἡ γενέτειρα τοῦ κράτους διαπάλη λαμβάνει χώραν ἐνταῦθα μόνον μεταξὺ ἐθνῶν, εἴτε ὑπὸ κρατικὴν μορφήν εἴτε μὴ καὶ ὅτι ἡ σημασία τῆς ὁρμῆς τῆς ὕλικῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ξένου ἔθνους ἐναντι τῆς ὁρμῆς τῆς διακρίσεως ἐμφανίζεται κατὰ τὴν τρίτην ταύτην περίοδον ἔτι μᾶλλον μεμειωμένη ἢ κατὰ τὴν δευτέραν.

Ὡς εἶδομεν ἐν τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ ἡ διαμόρφωσις τῶν ἐθνῶν, ὡς τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν αὐτομάτων ἀνθρωπίνων ομάδων, εἶναι κυρίως προῖον τῶν τελευταίων ἑκατονταετηρίδων ὀφειλομένη εἰς τὴν ἄρσιν ἐπὶ τῶν καθολικῶν λαῶν τῆς κηδεμονίας τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῶν κλασικῶν σπουδῶν, εἰς τὴν διάδοσιν τῆς τυπογραφίας ἐξαπλωσάσης τὰς ἱστορικὰς γνώσεις καὶ ἐνοποιησάσης τὴν γλῶσσαν μεταξὺ τῶν συγγενικῶν φυλῶν, ἰδίως ὁμως εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας ἣτις ἐπολλαπλασίασε τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν φυλῶν, ἐπενεγκοῦσα ἐν τέλει τὴν πλήρη των ἀφομοίωσιν. Ἐ-

καστον ἔθνος ὡς ἀνθρωπίνη ὁμάς ἐμπορουμένη ἀπὸ τὴν ὁρμὴν τῆς συντηρήσεως καὶ διακρίσεως θέλει γὰρ ἔχει ὑφ' ἑαυτὸ ὑποτεταγμένα ἕτερα ἔθνη, διὰ τὰ ἐκμεταλλεύεται, εἰ δυνατόν, οἰκονομικῶς καὶ νὰ ἱκανοποιῇ εἰς βάρος των τὴν ὁρμὴν τῆς διακρίσεώς του, πρὸ παντὸς δὲ νὰ ἐμφανίζηται ὡς «ἄρχουσα ἐθνότης» πρὸ πᾶν ὁμμάτων τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Ὅπως ὁμως ἐπιτύχη τοῦτο δέον προηγουμένως νὰ ἐξασφαλίση τὴν ἐθνικὴν του ἀνεξαρτησίαν, δέον νὰ παύσῃ ὄν ἀντικείμενον ξένης ἐκμεταλλεύσεως, διὰ νὰ δυνηθῇ ἴσως καὶ αὐτὸ νὰ καταστήσῃ μὲ τὴν σειρὰν του ἄλλα ἀντικείμενον τῆς ἰδικῆς του τοιαύτης. Δέον λοιπὸν ἢ ὑποτεταγμένη ὑπὸ μίαν ἄλλην ἐθνότης νὰ γίνῃ κράτος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ κυρίαρχον ἔθνος οὐδαμῶς εἶναι διατεθειμένον νὰ χάσῃ τὸ μέσον ἱκανοποιήσεως τόσον βασικῶν ὁρμῶν του, εὐρισκόμεθα πρὸ ἀναποφεύκτου ἀγῶνος, περὶ τοῦ ὁποίου ἐκάμομεν λόγον ἀνωτέρω.

Τὸ νέον «ἐθνικὸν» κράτος ἔρχεται εἰς τὸν κόσμον μὲ τὰς ἐγωϊστικωτέρας τῶν διαθέσεων, ὅπως δηλαδὴ κάμῃ τὰ αὐτὰ εἰς βάρος τῶν ἄλλων ἐθνῶν, ὅ,τι εἶχον κάμει ταῦτα εἰς βάρος του ἐν τῷ παρελθόντι. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καταβάλλει πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν ὅπως περιλάβῃ ἐντὸς τῶν ὁρίων του ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερα ξένα στοιχεῖα πρὸς χρησιμοποίησίν των ὡς μέσων ἱκανοποιήσεως τῶν ὁρμῶν τῆς συντηρήσεως καὶ διακρίσεώς του. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι περὶ ἐντατικῆς οἰκονομικῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ξένων τούτων στοιχείων οὐδεὶς πλέον δύναται νὰ γίνῃ λόγος κατὰ τὴν τρίτην περίοδον τῆς ἐξελλίξεως τῆς ἐννοίας τοῦ κράτους, ἰδίως ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ἐθνοτήτων ἐπὶ ἀνωτέρου ὅπωςδῆποτε ἐκπολιτιστικοῦ ἐπιπέδου εὐρισκομένων. Ἡ παγκόσμιος κοινὴ συνείδησις δὲν ἀνέχεται ὄχι μόνον τὴν ἄμεσον ἐκμετάλλευσιν ὡς κατὰ τὴν πρώτην καὶ κατὰ μέγα μέρος κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον, ἀλλ' οὐδὲ καὶ τὴν ἕμμεσον τοιαύτην, ἢ ὁποῖα μόνον εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις καθίσταται ἀκινδύνως δυνατὴ. Κατὰ κανόνα ἅπαντες οἱ ἐντὸς τοῦ πλαισίου ἐνὸς νέου κράτους διαμένοντες ἀπολαύουσι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἀδιαφόρως τῆς ἐθνότητος εἰς ἣν ἀνήκουσι, τῶν προϊόντων τῆς ἐργασίας των, τὴν ὁποῖαν δύνανται νὰ διαθέσουν κατὰ βούλησιν. Τὸ κράτος τῆς τρίτης περιόδου δὲν εἶναι πλέον «κράτος βίας» ὅπως κατὰ τὰς δύο προγενεστέρας, ἀλλὰ «κράτος δικαίου».

Τὴν ἐξασθένεισιν ὁμως ταύτην ἢ μᾶλλον τὴν ἠθικοποίησιν τῆς ὁρμῆς τῆς συντηρήσεως ἐνὸς νέου «ἐθνικοῦ» κράτους ἔρχεται νὰ ἐξουδετερώσῃ ἢ ὁρμὴ τῆς διακρίσεώς του, προβάλλουσα ὁρμητικωτέρα κατὰ τὴν τρίτην ταύτην περίοδον. Αὕτη ἀποβαλοῦσα τὴν ὁρμὴν πρωτόγονον μορφήν της, καθίσταται, εἶναι ἀληθὲς, μᾶλλον ἐκλελεπτισμένη, ἐκ παραλλήλου ὁμως καὶ μᾶλλον πολυσύνθετος καὶ πολύκλαδος. Πρῶτον, ἢ κυρίαρχος ἐθνότης κατέχει συχνὰ de jure, πάντοτε ὁμως de facto προνομιοῦχον ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως θέσιν μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐθνοτήτων τοῦ κράτους. Ὅσάκις δὲν κέκτηται αὕτη μόνη πολιτικὰ δικαιώματα, συγκεντροῖ οὐχ ἥττον εἰς τὰς χεῖρας της τὰ διάφορα ἀξιώματα, τοὺς τίτλους καὶ τὰς ἀνωτάτας στρατιωτικὰς καὶ πολιτικὰς θέσεις. Πλήρης ἰσοπολιτεία μεταξὺ νικητῶν καὶ ἡττημένων εἶναι ἐν τῇ πράξει ἀνύπαρκτος. Πλήν ἢ ὁρμὴ τῆς διακρίσεως τῆς κυρίαρχου ἐθνότητος ἢ ἄγουσα εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ κράτους τῆς τρίτης περιόδου δὲν ζητεῖ κυρίως αὐτόθι τὰ μέσα τῆς ἱκανοποιήσεώς της. Δι' στεναὶ διεθνεῖς σχέσεις

κατέστησαν τοὺς ὀρίζοντάς της πολὺ εὐρύτερους. Τὴν *ικανοποίησίν της ζητεῖ* καὶ εὐρίσκει κυρίως εἰς τὴν ἀπειρώς σημαντικωτέραν θέσιν τὴν ὅποιαν καταλαμβάνει ἐν τῇ διεθνεί κοινωνίᾳ μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν της, εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀξίας της καὶ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τὴν ὅποιαν οὕτω ἐμπνέει. Ὑπὸ τὴν ἐννοίαν ταύτην θὰ ἠδύνατό τις νὰ ταυτίσῃ τὴν ὁρμὴν τῆς διακρίσεως ἐνὸς ἔθνους πρὸς τὸ λεγόμενον «πατριωτικὸν συναίσθημα» τῶν εἰς αὐτὸ ἀνηκόντων ἀτόμων.

Ἐγνωρίσαμεν ἄνωτέρω τὸ πρόσωπον τὸ ὅποιον διαδραματίζει ἑκατέρω τῶν δύο βασικῶν ὁρμῶν τῆς φυλῆς καὶ τοῦ ἔθνους ἐν τῇ γενέσει τοῦ κράτους καὶ κατὰ τὰς διαφόρους περιόδους τῆς κρατικῆς ἐξελίξεως. Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον, ὡς εἴπομεν, κατισχύει μᾶλλον ἡ ὁρμὴ τῆς συντηρήσεως τῆς φυλῆς, κατὰ τὴν δευτέραν ἡ ὁρμὴ τῆς συντηρήσεως τῆς φυλῆς καὶ ἡ ὁρμὴ τῆς διακρίσεως της εἶναι σχεδὸν ἰσοδύναμοι καὶ τέλος κατὰ τὴν τρίτην κατισχύει ἀπολύτως ἡ ἔθνικὴ ὁρμὴ τῆς διακρίσεως. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὴν γένεσιν τοῦ κράτους. Τὴν σημασίαν τῶν δύο τούτων ὁρμῶν κατὰ τὴν διαβίωσίν του θὰ γνωρίσωμεν ἐν τοῖς ἐπομένοις, ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὴν ἔρευναν τῆς ἱμπεριαλιστικῆς ὁρμῆς.

III. Ἡ ἱμπεριαλιστικὴ ὁρμὴ ὡς σύνθεσις τῆς ὁρμῆς τῆς συντηρήσεως καὶ τῆς ὁρμῆς τῆς διακρίσεως τῶν μεγάλων κρατῶν.

A'. Αἱ «κρατικαὶ» ὁρμαὶ τῆς συντηρήσεως καὶ διακρίσεως.

Τὸ κράτος εἶναι ὡς εἴπομεν ⁽¹⁾ μία ὁμὰς ἀνθρώπων διάφορος τῶν μὲν ἠθελημένων ομάδων λόγῳ τῆς καταναγκαστικῆς προελεύσεώς του, τῶν δὲ αὐτομάτων καὶ λόγῳ τῆς προελεύσεώς του ταύτης ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῆς οργανώσεώς του, τῆς ἐπιτροπούσης αὐτῷ ὅπως ἐκφράζη τὴν ὁμαδικὴν θέλησιν τῶν μελῶν, ὁυθιμίξη τὰς μεταξὺ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ομάδων σχέσεις καὶ ἀντιτάσῃ ἐπιτυχῶς ἄμυναν κατὰ πάσης κατακτητικῆς προσπαθείας τῶν ξένων ὠργανωμένων ἢ καὶ ἀνοργανώτων ομάδων. Ὡς προϊόν τῆς βίας τὸ κράτος δὲν δύναται κατὰ συνέπειαν νὰ παρουσιάξῃ πάντοτε τὰς αὐτὰς ψυχικὰς ἐκδηλώσεις τὰς ὅποιας παρουσιάζουν αἱ λοιπαὶ ομάδες καὶ ἰδίως τὰς ὁρμὰς τῆς συντηρήσεως καὶ διακρίσεως αἵτινες καὶ ἰδιαιτέρως μᾶς ἐνδιαφέρουν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι κἄτι τι παρόμοιον πρὸς τὸ συμβαῖνον εἰς τὰς ἄλλας ομάδας ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ὑπαρξίν καὶ τὰς ἐξωτερικεύσεις τῶν δύο τούτων ὁρμῶν παρατηροῦμεν καὶ εἰς τὸ κράτος. **Οὐχ ἤττον ἀκριβεστέρα παρατήρησις πείθει ὅτι αἱ φαινόμεναι παρ' αὐτῷ ὡς τοιαῦται ὁρμαὶ οὐδὲν ἄλλο πράγματι εἶναι ἢ αἱ ὁρμαὶ τῆς συντηρήσεως καὶ διακρίσεως τῆς ἐν τῷ κράτει κυριάρχου φυλῆς ἢ ἐθνότητος, αἱ ὅποιαι ἐπιθέτουσι τὴν σφραγίδα των ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ κρατικοῦ οργανισμοῦ.** Μό-

(1) Ἴδὲ ἄνωτέρω σελ. 60.